SZAKDOLGOZAT

Stániczné Cseh Mária

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Károly Róbert Campus

Szekunder és primer jellegű kutatási vizsgálat a magyar nyugdíjrendszer kérdéseivel kapcsolatban

ÖSSZEFOGLALÁS

Magyarországon jelenleg kötelező állami nyugdíjrendszer működik.

Működési elvének lényege, hogy az állam az aktív dolgozók adó jellegű járulékaiból finanszírozza az éppen nyugdíjas korú lakosság nyugdíját (ez az ún. „felosztó-kirovó", azaz a folyó finanszírozású rendszer). Ezért különösen fontos az aktív lakosság és a járadékra jogosultak (azaz a munkavállalók és nyugdíjasok) aránya.

A nyugdíjkorhatár jelenleg 65 év, így idén (2023-ban) az 1958. január 1. és december 31. között született személyek töltik be nyugdíjkorhatárukat. A nyugdíját bármikor igényelheti az, aki már korábban teljesítette annak feltételeit.

Amikor a nyugdíj témakör felmerül, egyre többször hallani a nyugdíjrendszer problémáiról, mint sem az önfeledt és gondtalan nyugdíjas évek történeteiről. A problémák hátteréről ugyanakkor kevés szó esik.

A magyar nyugdíjrendszer és a társadalom összetétele miatt el kell gondolkodnunk, hogy mi vár ránk nyugdíjas éveinkben és azon, hogy ezt mi magunk tudjuk-e valahogyan pozitív irányban befolyásolni.

Kutatásomban annak szeretnék utánajárni, hogy az emberek mennyire tájékozottak a témában, illetve annak, hogy tesznek-e valamit nyugdíjas éveik anyagi biztonsága érdekében.

Dolgozatomban szekunder jellegű kutatási adatok felhasználásával és elemzésével vizsgálom az alábbi kérdéseket.

- A népesség számának, azon belül a nyugdíjasok számának és arányának alakulása 2001. és 2022. között.
- Hogyan változott a lakosság korösszetétele az elmúlt évtizedekben (2001-2022)?
- Az élve születések és a halálozások száma hogyan befolyásolja a népességet?
- A nyugdíjkorhatár emelése önmagában megoldhatná-e a jelenlegi nyugdíjrendszer egyre kritikusabb helyzetét?

Elemzésem során a KSH és a KSH Népességtudományi Kutatóintézet által közzétett népességre, népmozgalomra, demográfiára és nyugdíjakra vonatkozó adatait, valamint az Irodalomjegyzékben felsorolt szakirodalmat használtam.

A téma további vizsgálatához, adatgyűjtéshez primer kutatási módszerrel, kvantitatív eljárás során standardizált kérdőívet használtam.

Napjainkban szinte életkortól függetlenül majdnem mindenkit foglalkoztató kérdés, hogy mekkora lesz, illetve lesz-e egyáltalán nyugdíjunk, amikor elérjük azt a kort, hogy egész életünk munkájának eredményeképp megérdemelt „pihenő” éveinket töltsük.

Dolgozatomban annak néztem utána, hogy nyugdíjrendszer vonatkozásában nemzetközi összehasonlításban hol áll Magyarország, más országokban milyen rendszerek működnek, illetve annak, hogy nemzeti szinten mik befolyásolhatják a magyar nyugdíjrendszer működését.

Európai nyugdíjrendszereket vizsgálva látható, hogy a Magyarországon is alkalmazott felosztó-kirovó rendszerhez képest a jól működő rendszerek (például a Skandináv országok) több „pilléren” állnak és nem csak a költségvetést igen megterhelő állami nyugdíjra számíthatnak az érintettek, hanem a dolgozók aktív korában megkezdett különféle megtakarításokkal egészíthetik ki az állami nyugdíjukat.

A jelenlegi magyar nyugdíjrendszer szerint a most született/születendő gyermekek fogják biztosítani, megtermelni a 20-25 év múlva nyugdíjba vonuló emberek nyugdíjellátásához szükséges fedezetet.

A szakirodalom áttekintését követően a KSH és a KSH Népességtudományi Kutatóintézet által közzétett népességre, népmozgalomra, demográfiára és nyugdíjakra vonatkozó adatait elemeztem, melyekből kiderült, hogy Magyarország lakossága nem csak csökken, de öregszik is. Az egyensúly demográfiai szempontból akkor lenne fenntartható, ha az emberek már húszas éveikben családot alapítanának, és a párok átlagosan legalább kettő gyermeket vállalnának, így termelődhetne meg elegendő elvonható jövedelem, ami az egyre hosszabb ideig élő idősek nyugdíjban töltött évei alatt a járadékot fedezné. E nélkül hiány keletkezik a rendszerben.

A társadalom elöregedésének jelenségét támasztja alá az idős népesség eltartottsági rátája is (száz aktív korú emberre hány időskorú jut), mely érték az általam vizsgált 2001-2022. időszakban 22,2%-ról 31,7%-ra növekedett.

Az általam végzett kutatás is megerősítette, hogy a jelenlegi nyugdíjrendszer ebben a formában nem lesz hosszú ideig fenntartható, mielőbbi átalakítás szükséges, mert a helyzetet a nyugdíjkorhatár további emelése sem oldja meg..

A Kormány tervei között is szerepel, hogy 2025. márciusáig egy nagyszabású nyugdíjreformot hajtson végre.

A magyar nyugdíjrendszer és a társadalom összetétele miatt el kell gondolkodnunk, hogy mi vár ránk nyugdíjas az éveinkben és azon, hogy ezt mi magunk tudjuk-e valahogyan pozitív irányban befolyásolni.
Kutatásom további témája volt az is, hogy én, mint egyén, tudok-e tenni valamit, a biztosabb anyagi jövő érdekében.
A szabályozások által meghatározott felételekkel elérhető nyugdíjat egyéni döntés alapján az öngondoskodás elvén alapuló befizetésekkel egészíthetjük ki. A mai aktív dolgozók számára az egyetlen felelősségteljes alternatíva a nyugdíj-előtakarékosság.
Hazánkban ezzel a céllal indítható megtakarításoknak jelenleg három formája ismert:

- az önkéntes nyugdíjpénztár,
- a nyugdíjbiztosítás.
- és a nyugdíj-előtakarékossági számla (NYESZ)

Mindhárom esetben az állam adójóváírással ösztönözi a megtakarítás.

A téma további vizsgálatához, adatgyűjtéshez primer kutatási módszerrel, kvantitatív eljárás során standardizált kérdőívet használtam.
Kérdőíves kutatásom eredményeként megállapítottam, hogy az emberek zöme nincs tisztában a jelenlegi és a várható nyugdíjhelyzettel, bár az életkor előrehaladtával az érintetteket egyre inkább foglalkoztatja ez a kérdés.
Ahogy közeledik a nyugdíjkorhatár, az emberek próbálják nyomon követni a változásokat, naprakész információkat szerezni.
A meglátások, vélemények, melyek szerint a nyugdíjrendszer legfőbb problémáját az öregedő társadalom és az alacsony születésszám okozza helyesek, ezek a mindennapi hírekből és a kormány családvédelmi intézkedéseiből már világossá váltak a köznapi ember számára is.
Az viszont, hogy a 10-15 év (vagy akár 20 év) múlva a nyugdíjast kort elérőknek már most, aktív kereső időszakukban el kellene kezdeni a megtakarítást, még nem mindenki számára egyértelmű, vagy ha az is, sajnos anyagi lehetőségeik nem teszik lehetővé rendszeresen nagyobb összeg félretevését. E nélkül pedig sajnos szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy nyugdíjba vonulás esetében komoly életszínvonal csökkenés várható.

Véleményem szerint ebben a témában a jelenlegi kommunikációk nem elég hatékonyak, fokozottan fel kellene hívni az emberek figyelmét az öngondoskodás fontosságára!

Ebben nagy szerepe van a médiának, a biztosítótársaságoknak, az önkéntespénztáraknak és a nyugdíj-előtakarékossági számlákat vezető bankoknak is, de legalább ilyen hasznos lehetne az is, ha az emberek saját környezetükben beszélnének ezekről a témákról egy hozzáértő bevonásával.